

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ, ФІЛОСОФСЬКІ, ІСТОРИЧНІ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

В.О. Серьогін

доктор юридичних наук, доцент
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.72

ФІЗИЧНЕ (ТАКТИЛЬНЕ) ПРАЙВЕСІ

Розкрито сутність і зміст права на фізичне (тактильне) прайвесі як елементу права на недоторканність приватного життя, а також його роль і значення в аспекті забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина. Виокремлено компоненти фізичного (тактильного) прайвесі залежно від його станів. Визначено взаємозв'язок між фізичним (тактильним) та іншими аспектами прайвесі (просторовим, часовим тощо).

Ключові слова: права людини, право на недоторканність приватного життя, прайвесі, тілесний дотик, фізичне (тактильне) прайвесі.

Постановка проблеми. Дотик є найбільш потрібним і звичним у схемі п'яти зовнішніх відчуттів, тому менш за все виокремлюється й артикулюється. У широкому й суворо науковому сенсі цього терміна дотик включає в себе всі різноманітні й багатоманітні відчуття, що надаються доторканням тіла до зовнішніх предметів чи середовища, включаючи кінестетичні¹, температурні та больові [1, с. 16].

Відчуття дотику називаються тактильними (від лат. *tactilis* – дотиковий). Це є форма шкірної чутливості, «шкірний зір», «шкірно-оптичне сприйняття». Тактильні відчуття зумовлені роботою двох видів рецепторів шкіри: нервових сплетінь, які оточують волосяні цибулини, і так званих тілець Мейснера у місцях шкіри, не покритих волоссям. Подразниками для тактильного аналізатора є фізичні тіла (тверді, рідкі й газоподібні) при контакті їх з поверхнею шкіри. Тактильні відчуття виникають внаслідок різного ступеня деформації шкіри під впливом вищезазначених подразників. При цьому різний характер мають відчуття, що спричиняються дотиком, тисненням, вібрацією, дією фактури й протяжності.

¹ У практичній психології під кінестетичними розуміють відчуття, котрі людина безпосередньо отримує на виході від контактних рецепторів тіла при прямому впливі на них (прим. автора).

Тактильні відчуття в їхньому зв'язку з м'язово-руховими складають дотик (рос. – осязание, англ. – sense of touch), за допомогою якого людина відображає якісні особливості поверхні (гладкість чи шорсткість) предметів, їхню щільність, а також місце дотику предмета до тіла і розмір поверхні тіла, котра при цьому подразнюється.

Найбільша гострота тактильної чутливості характерна для частин тіла, котрі активно здійснюють рухові функції. Це кінчики пальців рук і ніг, кінчик язика. Значно менш чутливими є живіт, спина, зовнішня сторона передпліччя.

Дотик є важливим для кожного з нас у будь-який момент життя: у радості, смутку, при зустрічі, прощанні, а також і без будь-якої особливої причини. Дотики сприятливо впливають на наше самопочуття, заспокоюють, зменшують стрес, нормалізують дихання, кровообіг і обмін речовин.

Дотик рук з давніх-давен ніс особливе сакральне забарвлення. Дотик до іншого об'єкта у казках і міфах символізував якісну зміну того, до чого торкалися; дотик перетворював людей на інших істот, оживляв, пробуджував. За допомогою накладення рук здійснювали ініціації в різних духовних практиках, посвячували мирян і священнослужителів. У римському цивільному праві купівля вважалася вчиненою законно, якщо продавець передав продану річ у руки покупця (так звана процедура манципації) [2, с. 164].

Дотики є базовою потребою людини; вони відіграють настільки важливу роль в нашому житті, що їхня відсутність чи нестача може стати причиною нашого нездоров'я чи інших розладів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У науковому осмисленні дотику найбільших успіхів досягла психологія. Ще В. Райх, засновник тілесно-орієнтованої терапії, вказував на терапевтичну цінність торкання як первинної, такої, що йде від дитинства, форми контакту з навколишнім світом [3, с. 124-126]. Дотик як невербальний соціальний акт глибоко розглянуто Г.Ю. Крейдліним [4]. У свою чергу, Ю.Д. Апресян на прикладі ієрархії підсистем, які обслуговують систему сприйняття, продемонстрував провідне становище підсистем зору, слуху стосовно нюху, смаку і дотику [5]. Однак у працях провідних фахівців у галузі психології (Б.Г. Ананьєв, Л.М. Веккер, Б.Ф. Ломов, С.Л. Рубінштейн, А.В. Ярмоленко та ін.) переконливо доведено, що тактильне сприйняття відіграє величезну роль у житті людини [6; 7]. Згідно з еволюційним підходом шкірна чутливість є вихідною формою й генетичною основою всіх інших форм чутливості [8, с. 197]. У тілесно-орієнтованій психотерапії дотик – це одна з основних умов, що формує простір кохання, підтримки і піклування.

При цьому вивчення дотику й тактильних відчуттів соціально-гуманітарними науками перебуває лише на початковому етапі. Зокрема, в юриспруденції дотику як одному з основних видів відчуттів людини уваги практично не приділяється. Аналогічна ситуація простежується і в загальній теорії прав людини, і в конституційному праві.

На сьогодні загальновизнано, що дотик супроводжує чимало соціальних відносин чи навіть є їх важливим атрибутом, прямо чи опосередковано потрапляючи при цьому до сфери правового регулювання. Яскравим прикладом такої «юридизації» дотику у вітчизняній політико-правовій практиці є процедура інавгурації, котра передбачає, що новообраний глава держави присягає на вірність Українському народові, поклавши руку на Конституцію України.

У сфері регулювання засад правового статусу особи на дотик звертається увага передусім у контексті забезпечення деяких особистих прав людини, в тому числі й права на недоторканність приватного життя (прайвесі). Наприклад, на офіційному сайті міжнародної правозахисної організації «Privacy International» зміст категорії «прайвесі» тлумачиться в інформаційному, тілесному, комунікаційному й територіальному аспектах. При цьому під тілесним (англ. – *bodily*) прайвесі розуміється «захист самих людей від інвазивних процедур, як-то генетичні тести, тестування на наркотики, внутрішні огляди» [9]. У монографії «Право на недоторканність приватного життя у конституційно-правовій теорії та практиці» (2010 р.) ми висловили думку про те, що одним з аспектів права на недоторканність приватного життя є фізичне (тілесне, тактильне) прайвесі [10, с. 169], однак це твердження мало здебільшого констатуючий характер і тому потребує подальшого обґрунтування й наукової аргументації.

Метою даної статті є з'ясування сутності та змісту фізичного (тілесного, тактильного) прайвесі, а також його ролі і значення в аспекті забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина. Досягнення зазначеної мети видається можливим шляхом застосування новітніх наукових даних про біологічні механізми і особливості сприйняття дотику до наявного в сучасній юридичній науці вчення про право на недоторканність приватного життя як одне з фундаментальних прав людини і громадянина, а також національні та міжнародні механізми його захисту.

Виклад основного матеріалу. Приступаючи до предмета нашого дослідження, зупинимося на деяких вихідних положеннях сучасної біології й психології, котрі стосуються дотику.

Передусім зазначимо, що беззаперечним є факт, що кожна людина відчуває потребу не тільки в душевних контактах, але й у тілесних. Обійми, поцілунки, дружні поплескування по плечу, звичай здоровкатися за руку – всі ці звички міцно увійшли до повсякденного вжитку людства. Дотик впливає одразу й на тіло, й на свідомість. Доведено, що він викликає ті ж нейронні, гормональні, м'язові і ментальні зміни, котрі в комбінації ми називаємо емоціями.

Спеціальна галузь психології невербальної поведінки, що вивчає жести-дотики й досліджує фізичні контакти людей, називається такесикою. Відомо, що тактильно-кінестетична система надає менш точну інформацію про зовнішній світ, про іншу людину, ніж зір. Однак у певних ситуаціях спілкування, особливо там, де існує сенсорна депривація (часткове чи по-

вне позбавлення одного чи більше органів чуттів зовнішнього впливу), ця система відображення формує уявлення про положення тіла у просторі, дає інформацію про наявність об'єктів, у т.ч. й іншої людини, сприяє створенню схеми тіла як певної структури.

Потреба у дотиках зберігається у людини все життя. Легкий і приємний дотик до тіла людини у будь-якому віці стимулює діяльність центральної нервової системи та імунітету, знижує рівень стресу й психічної напруженості за рахунок збільшення синтезу гормону окситоцину. У свою чергу, окситоцин збільшує кількість гормонів задоволення серотоніну й дофаміну, а також знижує рівень кортизолу (гормону стресу).

Невербальні інтеракції, в основі яких лежить такесика, змінюються (руйнуються, відновлюються, продовжуються) під впливом величезної кількості факторів, центральне місце серед яких посідає система ставлення один до одного. По суті, такесика у спілкуванні, у т.ч. й у приватному, виконує роль індикатора статусно-рольових відносин, символу ступеня близькості тих, хто спілкується. Тому, як справедливо зазначається у спеціальній літературі, «неадекватне використання дотиків призводить до численних конфліктів у спілкуванні» [11].

Далеко не всі дотики корисні для здоров'я людини й викликають позитивні емоції. Наприклад, дотик неприємної людини мозок сприймає як загрозу, і тоді у крові підвищується рівень гормонів стресу. За подібним гормональним струсом слідує природна реакція тіла: тремтіння, стрибки настрою й кров'яного тиску, підвищення рівня цукру в крові, що несприятливо позначається на здоров'ї. Дорослі люди, як правило, не дозволяють стороннім проявів панібратства, а щодо дітей про це піклуються батьки, аби не дозволити нікому тискати своїх дітей, якщо їм це не подобається. Тому загалом, незважаючи на потребу людини у дотиках, у нашій культурі існує чимало заборон на дотики.

Однією з юридизованих форм такої заборони є захист приватного життя від протиправного вторгнення через тактильно-кінестетичні відчуття. Зокрема, фізична або тілесна приватність поряд з інформаційною, комунікаційною і територіальною традиційно розглядається в якості важливого елемента недоторканності приватного життя [12]. Принцип прайвесі (privacy) у даному контексті означає визнання за особою права на огороження себе від непотрібних, небажаних контактів.

При цьому під фізичною приватністю (у західній літературі – фізичним прайвесі) розуміється недоторканність і захист людського тіла від стороннього втручання. Фізичне (тактильне) прайвесі визнає небажаним і протизаконним будь-який необґрунтований контакт з незнайомою, чужою людиною, бо він межує частково з інтимною близькістю, частково – з фізичним насильством.

Наприклад, пацієнт закладу охорони здоров'я має право очікувати на незастосування зайвих дотиків до свого тіла з боку медичного персоналу під час огляду та лікування, на збереження психологічного комфорту, гід-

ності та безпеки при проведенні різного роду медичних маніпуляцій тощо. У свою чергу, пасажир у громадському транспорті має право розраховувати на те, що місце, на яке від купив квиток, буде достатньо просторим, аби уникнути зайвих тілесних контактів з іншими пасажирами. Працівники мають бути убезпечені від панібратських обіймів та поцілунків з боку своїх колег по роботі. Особливо відчутною є дія фізичного прайвесі у стосунках з особою іншої статі, де інтереси тактильної недоторканності тісно переплітаються з інтересами сексуальної свободи.

Слід зауважити, що розуміння дотику в культурі Нового часу парадоксально пов'язане зі зміною понять «такт» і «тактовність». У сучасному вжитку це вміння дотримуватися дистанції, не нав'язувати іншій людині своїх думок чи емоцій, мистецтво ввічливого поводження з людьми, тобто поводження на відстані; «тактовно» означає «не стикатися безпосередньо, не утискати, не зачіпати». Проте слово «такт» у європейських мовах походить від латинського «tactus» – «дотик, відчуття дотику». Звідси у згаданих мовах розвинулося й поняття «тактильності» як відчуття на дотик. Що спільного між «тактовністю» і «тактильністю» – словами, що походять від одного латинського кореня? Здавалося б, нічого. Проте в тім-то й річ, що тактовність первісно передбачає чуттєвість, тобто здатність відчувати іншого шляхом максимального зближення, дотику. І лише поступово «тактовність» у сучасному сенсі (який в англійській мові простежується з початку XIX ст.) відокремилася від тактильності й протиставила їй себе як відчуття дистанції, вміння обходити іншого, не зачіпаючи його. Чутливість виявляється вже не в тому, щоб доторкатися до ближнього, а в тому, щоб уникати таких дотиків. І лише в родинних, любовних чи дружніх відносинах тактовність і тактильність заново зближуються.

Деякі автори фізичне прайвесі як недоторканність і захист людського тіла від стороннього втручання пов'язують із захистом від застосування тортур, проведення клінічних досліджень тощо [12]. Натомість, на думку Ю.І. Стецовського, право на приватне життя є складовою права на свободу та особисту недоторканність [13, с. 383]. На наш погляд, обидва підходи є недостатньо переконливими, оскільки в їх основі лежить необґрунтоване ототожнення двох різних за своїм змістом конституційних прав особи: права на недоторканність приватного життя (прайвесі) і права на особисту недоторканність.

В основі названої помилки лежить те, що в назві обох видів прав людини міститься слово «недоторканність». Згідно з тлумачними словниками „недоторканний” означає „такий, що зберігається в цілісності; захищений, вільний від посягань з боку кого-небудь [14; 15]. Відповідно, недоторканність означає перебування в цілісності, стан захищеності від будь-яких посягань. Проте зміст і мета названих видів «недоторканності» мають різний зміст і мету.

Право на недоторканність особи у вузькому сенсі традиційно тлумачиться як свобода громадянина від свавільних арештів [16, с. 345; 17,

с. 519], а в широкому – як право кожної людини на державний захист від неправомірних посягань будь-кого на її свободу й особисту безпеку [18, с. 138]. Його метою є забезпечення індивідуальної свободи і безпеки особи. Натомість право на недоторканність приватного життя (прайвесі) полягає у можливості особи самостійно визначати спосіб (характер) свого приватного життя і має на меті забезпечити задоволення її власних потреб та інтересів щодо усамітнення та приватного спілкування [19, с. 4]. Відмінність цих двох основних прав людини має навіть суто формальне відображення на конституційному рівні: право на свободу та особисту недоторканність передбачене у ст. 29, тоді як право на недоторканність приватного життя – у ст. 32 Конституції України [20].

Ключовим у розумінні сутності фізичного (тактильного) прайвесі є сутність і функції дотику в приватному житті людини. З точки зору юриспруденції, передусім теорії прав людини, дотик має значення в наступних аспектах:

1. Дотик є важливим способом ідентифікації людини, а тактильно-кінестетичні якості людини є важливою складовою її неповторного образу. Одні з цих якостей є природними (зріст, обсяг грудної клітини, розмір взуття, наявність чи відсутність волоссяного покриву на певних ділянках тіла), інші формуються самою людиною (форма зачіски, тактильні якості вбрання тощо). Відповідно, людина має право на формування і збереження своїх тактильно-кінестетичних якостей як складової свого приватного життя.

2. Дотик є важливим елементом життєдіяльності, способом формування і підтримання стосунків особи з оточуючими, в тому числі й стосунків приватного (дружнього, сімейного, інтимного) характеру. Відповідно, особа має право на вільне формування і підтримання такесичної структури своєї невербальної поведінки у приватних відносинах, а також на її захист з боку держави.

3. Приватний життєвий простір, який формується людиною, має тактильно-кінестетичні якості. Зокрема, при облаштуванні свого житла людина керується не тільки своїм зором чи нюхом, але й тактильними відчуттями: обирає більш м'які чи жорсткі крісла, гладенькі чи шорсткі шпалери тощо. Більше того, людина завжди формує для себе зони приватної життєдіяльності, в яких їй було б комфортно перебувати, аби не було затісно чи, навпаки, не було забагато вільного простору. Певна дистанція дотримується й при спілкуванні: інтимна зона – 0–45 см, особиста зона – 45 см–1,2 м). З юридичної точки зору це зумовлює право особи на приватний життєвий простір.

Водночас слід зазначити, що розуміння дотику в аспекті фізичного прайвесі є значно ширшим за його біологічне чи психологічне розуміння. У даному випадку йдеться не тільки про зовнішній вплив на певні рецептори, а й про будь-який інший безпосередній вплив на тіло людини (як ззовні, так і зсередини), а також про вторгнення у «зону безпеки» навколо тіла

людини.

Як уже було вказано нами в попередніх дослідженнях, поняття недоторканності корелює з відповідними аспектами і станами приватності [10, с. 173]. Такий методологічний підхід до розгляду змісту права на недоторканність приватного життя цілком виправдовує себе й при дослідженні фізичного прайвесі.

Розглянемо стани фізичного прайвесі більш докладно.

Право на усамітнення в аспекті фізичного прайвесі означає право людини перебувати в стані певної фізичної (тактильно-кінестетичної) ізоляції від навколишнього світу, аби ніхто сторонній не міг втрутитись у її приватний простір, право дистанціюватися від оточуючих. Це зумовлює наявність певних стандартів щодо мінімальних норм житлової площі, розмірів сидінь у громадському транспорті, у приміщеннях культурно-розважальних закладів, у навчальних аудиторіях тощо. Із цим органічно взаємопов'язане й право на інтимність, яке передбачає не тільки право на фізичні інтимні (у т.ч. й статеві) контакти, але й заборону на фізичне вторгнення в інтимне спілкування чи перешкодження такому спілкуванню.

У свою чергу, право на анонімність в аспекті фізичного прайвесі означає можливість людини вживати будь-яких заходів, не заборонених законом, для того, щоб забезпечити свою невпізнаваність оточуючими, уникнути ідентифікації за тактильно-кінестетичними параметрами. Це передбачає заборону вимірювань різного роду фізичних показників особи (зросту, температури тіла тощо) без згоди самого суб'єкта, за винятком випадків, передбачених законодавством (наприклад, у межах кримінального провадження).

Фізичне прайвесі передбачає й право на нестриманість, тобто на емоційне вивільнення за допомогою тактильно-кінестетичних проявів (обіймів, поцілунків та інших тілесних контактів), аби виплеснути в такий спосіб свої емоції, що накопичилися за час публічного спілкування.

Право на автономність як елемент фізичного прайвесі означає право людини самостійно визначати, якими будуть тактильно-кінестетичні прояви її життєдіяльності: яких предметів торкатися, з якими людьми здійснювати фізичні контакти, чи здійснювати інвазивні медичні процедури, як устаткувати свій життєвий простір, якої дистанції дотримуватись у спілкуванні з іншими тощо.

Нарешті, фізичне прайвесі включає в себе й елемент секретності. Право на секретність у цьому плані передбачає неприпустимість оприлюднення без попередньої згоди людини даних про її власні тактильно-кінестетичні особливості, а також такі особливості тих місць, які складають її приватний життєвий простір, аби вони не могли бути використані як такі, що ідентифікують дану людину чи висвітлюють певні аспекти її приватного життя.

Зрозуміло, що при реалізації всіх вищеназваних складових фізичного прайвесі мають дотримуватися права оточуючих, інших учасників спілку-

вання, санітарно-епідеміологічні норми тощо.

Слід мати на увазі, що, розглядаючи проблеми забезпечення фізичного прайвесі, необхідно враховувати також фактори часу й місця. Іншими словами, фізичне прайвесі тісно пов'язане з правом на просторову приватність (правом на власний фізичний простір) і часову приватність (право на час для приватного життя). Справді, не можна розраховувати на захист права на усамітнення, а тим більше – права на інтимність в аспекті фізичного прайвесі, перебуваючи в натовпі, наприклад, під час проведення масового мітингу чи демонстрації, при виконанні певних службових обов'язків чи публічних процедур (нагородження державними нагородами, прийом офіційних делегацій тощо). Інша річ, що фізичне прайвесі не обмежується приватною сферою, а зберігається за особою й під час публічно-правового спілкування, якщо тільки сутність і зміст самих публічних процедур не передбачають безпосереднього тактильного контакту.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження ми можемо зробити такі **висновки**:

1. Фізичне (тактильне) прайвесі передбачає можливість індивіда самостійно формувати і підтримувати тактильно-кінестетичну складову свого приватного життя (свого мікросвіту), захищаючи її від небажаного впливу ззовні.

2. Фізичне (тактильне) прайвесі є одним із компонентів (правомочностей), які складають право на недоторканність приватного життя, поряд із фонетичним (звуковим), візуальним (зоровим), одорологічним (запаховим), географічним (дислокаційним) та інформаційним. Як таке воно потребує формування належного організаційно-правового механізму реалізації, у т.ч. чіткого нормативного закріплення та юридичного захисту.

2. За своїми станами фізичне прайвесі (як і право на недоторканність приватного життя в цілому) включає в себе шість компонентів (правомочностей): право на усамітнення (особисту автономію), право на інтимність (обмежене й захищене спілкування), право на анонімність (бути невпізнаним), право на нестриманість (емоційне вивільнення), право на автономність (регулятивно-вольову автономію) і право на секретність (таємниці приватного життя).

Формування належного організаційно-правового механізму реалізації фізичного (тактильного) прайвесі неможливе без визначення чітких меж даного права, а також гарантій його реалізації. Вкрай складною проблемою залишається також вимірювання граничних (максимально припустимих) значень тих чи інших тактильно-кінестетичних контактів. Пошук шляхів вирішення зазначених проблем вбачається вельми перспективним напрямком подальших досліджень у даній сфері.

Бібліографічні посилання

1. Эпштейн М. Н. Философия тела / М. Н. Эпштейн // Тульчинский Г. Л. Тело свободы. – СПб., 2006.
2. Моммзен Т. История Рима : в 5 тт. / Т. Моммзен. – М. – Х. , 2001. – Т. 1. Кн. 1, 2 : До битвы при Пидне.

3. Райх В. Анализ личности / В. Райх. – М. – СПб., 1999.
4. Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика. Язык тела и естественный язык / Г. Е. Крейдлин. – М., 2004.
5. Апресян Ю. Д. Избранные труды / Ю. Д. Апресян. – М., 1995. – Т. 2 : Интегральное описание языка и системная лексикография.
6. Осязание в процессах познания и труда / Б. Г. Ананьев, Л. М. Веккер, Б. Ф. Ломов, А. В. Ярмоленко. – М., 1959.
7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб., 2002.
8. Ломов Б. Ф. Справочник по инженерной психологии / Б. Ф. Ломов. – М., 1982.
9. Privacy and Human Rights 2003: Overview [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.privacyinternational.org/survey/phr2003/overview.htm>.
10. Сergygin V. O. Право на недоторканність приватного життя (прайвесі) у конституційно-правовій теорії та практиці : монографія / В.О. Сergygin. – Х., 2010.
11. Невербальные средства общения и их роль в усилении социально-психологического взаимодействия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ref.rushkolnik.ru/v68837/?page=7>.
12. Право на неприкосновенность частной жизни [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.bureau.kz/data.php?n_id=1439&l=ru.
13. Стецовский Ю. И. Право на свободу и личную неприкосновенность: нормы и действительность / Ю. И. Стецовский. – М., 2000.
14. Толковый словарь Ожегова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.ozhegov.ru/
15. Словник.net [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.slovyk.net/>
16. Денисов А. И. Советское государственное право / А. И. Денисов. – М., 1947.
17. Лепешкин А. И. Курс советского государственного права / А. И. Лепешкин. – М., 1961. – Т. 1.
18. Гражданские права человека: современные проблемы теории и практики / под ред. Ф. М. Рудинского. – 2-е изд. – М., 2006.
19. Сergygin V. O. Конституційне право особи на недоторканність приватного життя (прайвесі): проблеми теорії та практики : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.01; 12.00.02 / В. О. Сergygin. – Х., 2011.
20. Конституція України від 28 червня 1996 р. // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Серегин В. А. Физическое (тактильное) прайвесі. Раскрывается сущность и содержание права на физическое (тактильное) прайвесі как элемента права на неприкосновенность частной жизни, а также его роль и значение в аспекте обеспечения конституционно-правового статуса человека и гражданина. Выделяются компоненты физического (тактильного) прайвесі в зависимости от его состояний. Определяется взаимосвязь между физическим и иными аспектами прайвесі (пространственным, временным и др.).

Ключевые слова: права человека, право на неприкосновенность частной жизни, прайвесі, осязание, физическое (тактильное) прайвесі.

Serygin V. A. Physical (tactile) privacy. The nature and content of the right to physical (tactile) privacy as an element of the right to the inviolability of private life have been revealed, as well as its role and significance from the viewpoint of procuring of the constitutional and legal status of person and citizen. The components of the physical (tactile) privacy according to its conditions were emphasized here too. There also was defined the interface between the physical and the other aspects of privacy (such as spatial, temporal and others).

It was substantiated the thesis that physical (tactile) privacy envisages the individual possibility to form and maintain the tactile and kinesthetic component of the personal life (its microcosm) and to protect it from unwanted outside influences. The physical (tactile) privacy is one of the components (competencies) that constitute the right to the integrity of personal life along with phonetic (acoustic), visual (optical), odorological (olfactory), geographic (dislocation) and informational ones.

It has been established that the physical state of privacy (like the right to the integrity of personal life as a whole) includes five components (competencies): the right to seclusion (personal autonomy), the right to intimacy (the limited and protected intercourse), the right to anonymity (to be unrecognized), the right to intemperance (the emotional release), the right to be autonomous (the regulative and volitional autonomy) and the right to secrecy (the mysteries of the personal life).

There has been concluded that the physical (tactile) privacy requires the formation of the appropriative organizational and legal mechanism, including clear regulatory fixation and legal protection. At the same time it requires the determination of the both clear boundaries of this right and the guarantees of its realization.

Keywords: *human rights, the right to inviolability of private life, privacy, touch, physical (tactile) privacy.*

Надійшла до редакції 03.06.2013

О.М. Балинська

кандидат юридичних наук, доцент
(*Львівський державний
університет внутрішніх справ*)

УДК 340.12

ТАКТИКА І СТРАТЕГІЯ ПРАВА ЯК ТЕКСТУ / КОНТЕКСТУ / ІНТЕРТЕКСТУ / ГІПЕРТЕКСТУ

Розглянуто право крізь призму семіології та праксеології як тактико-стратегічний текст та семіотично-функціональну граматику дій соціальних суб'єктів. Для цього використано зіставлення права з філософськими категоріями тексту, контексту, інтертексту й гіпертексту.

Ключові слова: *право, праксеологія, семіологія, текст, контекст, інтертекст, гіпертекст.*

Постановка проблеми. У контексті доцільності й ефективності правового знаку як семіотичної складової права доцільно поставити питання про праксеологічність (ефективність функціонування) права не тільки як соціального явища (бо в цьому контексті вже сказано багато про необхідність правового врегулювання суспільства), а й як знакової системи. І хоча взаємозв'язок семіотики (науки про знаки) та праксеології (науки про ефективність) права вже був предметом вивчення [1], однак поза увагою залишився той момент, що сам соціокультурний знак «право» асоціюється у більшості як певна словесна настанова, вербально відтворені правила поведінки, тому варто детальніше розглянути право власне як семіотичний *текст*. При цьому маємо на увазі не тільки послідовність осмислених висловлювань, що передають інформацію, об'єднаних однією темою та наділених властивостями зв'язності й цілісності [2, с. 418], а й певну форму дискурсу, що стосується навіть «позатекстуальних» галузей, та водночас, хоча й вважається чимось написаним, конститується як інтертекстуальна тканина (*tekto* – з грецької означає «тканина»), продукт мови, яка вже застосовувалася в інших текстах і контекстах [3, с. 417].